

ЕДНА ТРУДНА РАВНОСМЕТКА И ЕДНО НОВО НАЧАЛО

След много изпитания списанието прогължава своята
роголюбива мисия в полза на българската книга

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

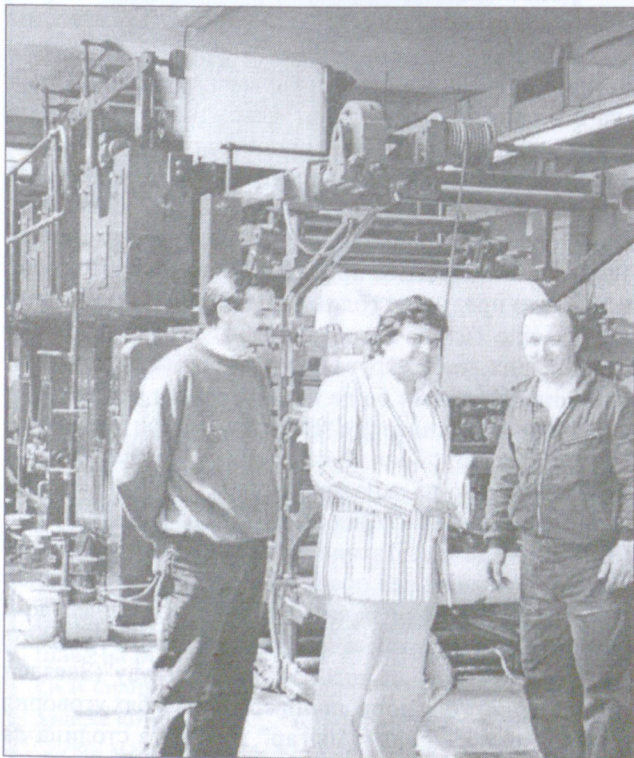
За взискателните библиографи ще уточня, списание “Издател” няма десет пълни годишнини – те са само шест и някои от тях непълни (излизи са по една или две книжки). И все пак! Поводът е място да направим равносметка, да разкажем за началото, за идеите и намерения, за трудния път и за бъдещето на това засега единствено у нас периодично издание по проблемите на издателската дейност и българската книга.

Документите са хубаво нещо – ще ти опреснят паметта, ще ти дадат точната информация за събитието. Пред мен е едно писмо, от което всъщност тръгна и се разви идеята за първия брой на “Издател”. Изпратено е до мен от директора на Народна и университетска библиотека “Петър Кочич” – Баня Лука, република Сръбска проф. д-р Предраг Лазаревич, адресирано до мен: “Уреднику издавачке делатности” (по това време бях главен редактор на Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий” – Велико Търново). В писмото се казваше (предавам го в мой превод): “*От името на Народна и университетска библиотека “Петър Кочич” и в съгласие с ректора на Баньолучкия университет господин Мирянич, ви каним да бъдете наш гост за времето от 5 до 10 юли 1994 година. За нас ще бъде особено задоволство да се запознаем с вашите издания и чрез вас да установим сътрудничество с великотърновските факултети “Свети Кирил и Методий”, което би, уверени сме, бързо разширило, защото се работи за два духовно близки народа. За времето на вашето пребиваване ще се по-*

старам всестранно да опознаете Баня Лука, която е най-вече културен център на Западните сърби...”

Знаех, че поемам риск, войната в Босна и Херцеговина все още не бе приключила, пристигаха известия за кръвопролитни сражения по фронтовите линии между сърби, мюсюлмани и хървати. Република Сръбска все още не бе с признат международен статут и каузата на православните западни сърби се нуждаеше от подкрепа и приятелски подадена ръка. От моя познат Бранислав (Бранко) Радованович, който живееше в Баня Лука и бе женен за Мария, българка от Велико Търново, бях научил за проблемите на западните сърби и тъй като преди три години (1990–1991) пребивавах във все още Титова Югославия, без да стигна до Баня Лука, реших, че си струва да предприема рискованото пътуване. Целта ми бе да напиша голям репортаж за първия брой на списание “Издател” и дори бях намислил заглавието: “Баня Лука – книжовен, просветен и духовен център на западните сърби”. Същевременно вече бях говорил в София с шефката на Националната ISBN агенция н.с. Татяна Дерменджиева, с авторитетния учен книговед проф. дфн Ани Гергова и някои други съмишленици за евентуално сътрудничество и участие в първия брой на сп. “Издател”, който трябваше да излезе от името на издателство “Star way” (Звезден път), осигурил бях дори лични средства и бях уговорил с печатницата на ДФ “Абагар” в старата столица да отпечата първия брой. На художника от В. Търново Кънчо Данев бе поръчано да работи по графичния дизайн, да помисли за цялостната оформителска

концепция на списанието. А за мен оставаше за изпълняващата трудната си мисия и да се върна с голям уводен материал за първия брой. С пътуването си поемах и сериозен ангажимент, носех огромен сак с книги – дарение от нашето издателство за библиотека “Петър Кочич”; трябваше да проведе срещи с културни дейци, учени, публични личности и дори с митрополита на областта. Прави чест на домакините ми, че се бяха погрижили и на отиване, и на връщане да ме вземат и обратно да ме стоварят на белградската гара. Буквално профучавахме по пътя, наричан още “коридора”, който свързваше Република Сръбска със Сърбия. Разгръщам непубликувани страници от бележника си, ето какво съм записал: “...На няколко пъти ни проверяваха от двете страни на границата с република Сръбска и по самия път на т. нар. “коридор”... Видях на много места по пътя край Биелина – Бръчко – река Босна – град Дервента и особено в района на последния град много съборени къщи и сгради. Селата преди него изглеждаха мъртви – без прозорци, със съборени покриви и пробити от танкове, гаубични снаряди и базуки стени на къщите. Обитателите им отдавна ги бяха

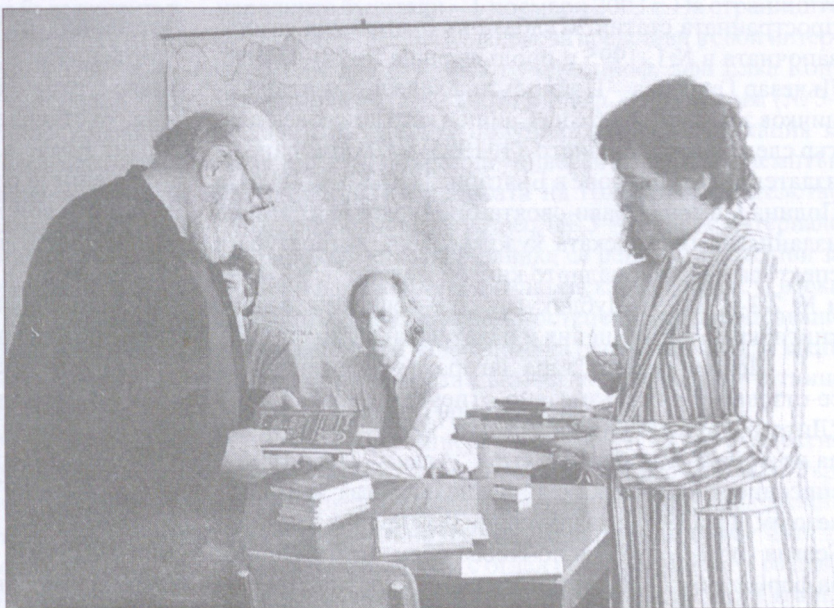
За първия брой на сп. “Издател” бе включено представяне то на издателско-полиграфическия комплекс “Глас сръбски”. На снимката – авторът със специалисти от комплекса, юни 1994 г.

напуснали – една тъжна и тягостна картина. За гр. Дервента се водили жестоки боеве. Хърватите и мюсюлманите не давали коридора на сръбите, които да ги свързва и снабдява с провизии и продоволствие от Сърбия...” Това бе само една от кошмарните картини на войната. В един от първите дни посетих и Северния сръбски фронт, преминахме с ферибот река Сава и се озовахме при с. Ясеновац, където през Втората световна война е имало огромен концентрационен лагер, минахме и на още места – в планината Козара и село Козарац – и тук свирепи белези от разрушения. Заведоха ме и на гробището в Бая Лука – беше пълно с нови мраморни паметници, а на тях ликовете на десетки младежи, загинали в неколкогодишните сражения. И най-последно време за книги и култура – голяма среща в библиотеката “Петър Кочич”, сетне в издателско-полиграфическия комплекс “Глас сръбски”, където излизаше областният вестник и се печатаха първите книги вече на кирилица, а не на латиница – и тук трудностите изглеждаха големи, все още техниката и технологията бе за висок и по-малко за офсетов печат. Наблюдавах процесите и се снимах с ръководителите и работниците от комплекса край машините – по-късно тези снимки щяха да излязат на корицата на първата книжка на “Издател”.

И още много срещи – в държавния архив, в областния театър – с журналисти и писатели, където споделям идеята за началото на “Издател” и първия си репортаж от Бая Лука, сетне в Баньолучкия университет – тук ректорът Драголюб Мирянич ми изготвя документи за бъдещото сътрудничество с нашия университет, което е писано да се осъществи и развие в следващите години. Запознавам се с видни учени и писатели – сред тях е проф. Миленко Шиндич, литературовед и библиограф, литературният критик Младен Шукало; писателите бързат за ежегодния Панаир на книгата в Нови Сад, но ме уважават и идват за обявената в културния дом среща. В колекцията ми от интервюта и срещи е зам.-председателят на Министерския съвет на републиката Витомир Попович, д-р Чедо Алексич, загубил единствения си син във войната, до мене често е журналистката Неда Пувачич, която отразява гостуването ми, обменяме мисли със Слободан Наградич – главен редактор на политическото списание “Западна Сърбия”, разговарям с доц. д-р Милан Басташич от Медицинския факултет на университета... Без да съм го търсил, ставам за няколко дни в обектива на тукашната телевизия, чиито репортажи се препредават и в Югославия. Това изглежда притеснява хората, заети с охраната ми, и след срещата с

епископ Ефрем, митрополит на Бяна Лука, около 15.30 часа следобед поемаме обратно през обстрелвания от снайперистите коридор заедно с шофьора на Фолксвагена Горан Шайанович и Пиле – полковникът от полицията за борба с тероризма Предраг Радулович, иначе автор на добра поезия и няколко издадени книги. Едва когато пред нас блясват светлините на Белград, си отдъхваме – снайперистите остават далеч назад, отвъд проклетия коридор, и сега остава да напиша уводната статия за “Издател”. До София са около три часа път...

За първия брой, излязъл в книжка “октомври–декември” 1994 г. освен репортажа ми от Бяна Лука в рубрика “Мередиани”, публикуваме статията на проф. д-р Ани Гергова “Похвала на книжовността” в рубриката “Българският издател”, в интервю на Димитрина Василева представяме Нели Константинова, собственик на столичната издателска къща “Анима”, директорът на русенския държавен архив Димитър Петков разказва за издателската дейност на тази важна институция, в рубриката “Минало и съвременност” Христо Медников очертава Елена като духовно и книжовно средище, а Татяна Дерменджиева разяснява на читателите какво представлява международният стандартен номер на книгата ISBN. В рубриката “Библиотечно дело” Елена Юрченко разказва за развитието на Универсална научна библиотека Добрич, има дори разказ от покойния вече наш колега Йордан Великов в рубриката “Четиво за отмора”. Все още обемът на книжката е скромна, в две печатни коли на формат 56x84/8. Тиражът обаче е 1000 екземпляра и с разпространението на част от него се заема централната агенция РЕП – София. Това е първата стъпка на “Издател”. Все още списанието не се познава – необходимо е хората да се убеждават, да им се разяснява, трудно е с рекламната и маркетинговата работа при недостига на средства и липса на постоянен спонсор. В кратката си програмна статия “Първата крачка на “Издател” се посочва, че списанието “ще бъде отправено към своята естествена читателска среда – издатели, полиграфисти, библиотекари, архивни и музейни специалисти, читалищни дейци, учители, студенти”(№1, 1994, с.1), но и към по-широк кръг читатели; стремежът ще бъде изда-

На директора на библиотеката “Петър Кочич” проф. Предраг Лазаревич бяха връчени книги на Великотърновското университетско издателство (юни 1994 г.)

нието да е четивно, макар и специализирано, като се акцентира, че днес българският издател “има правото да се огледа, да съпостави миналото и днешния си ден с европейските и световните традиции”(пак там), а също така се изтъква и мястото на създателите – “група интелектуалци от столицата и провинцията”, решили да създадат национално списание за издателска дейност. Програмната статия на списанието има и свое продължение в уводната “За статута на *Издател*”(№1, 1995, с. 1), където се уточнява, че е “научно-теоретично списание, засягащо въпросите на издателската дейност в исторически и съвременен аспект, както и други проблеми на българската книжовност, свързана с издателската работа в такива важни институции като библиотеки, архиви, музеи, читалища, книгоразпространителски фирми, печатници”. В отговор на това становище на редакцията се публикуват статии за миналото и съвременната издателска дейност, за дейността на Държавен архив – Пловдив (№1, 1995), въпроси на книготърговията(пак там), детската книга(№ 2-3-4, 1995), прави се опит да се дадат актуални текстове за световната книгоиздателска практика като “Асоциацията на американските издатели – концепция в действие” от Борис В. Ленский, превод на Петър Парижков. От друга страна, със свои статии по проблеми на връзката “минало – съвременност” пишат проф. Ани Гергова в

пространната статия "Съдбата на българския автор", започната в №1, 1995 и продължена в № 2-3-4, 1995, Лъчезар Георгиев – Приносът на хаджи Димитър Паничков за израстването на Свищов като книжовен център след Освобождението" (1, 1995) и "Формиране на издателските центрове в България" (№ 2-3-4, 1995), а Полина Симова прави своята библиография "Първи издания на българската художествена литература в спектъра на националното книгоиздаване" (№1, 1995 и № 2-3-4, 1995). Публикуват се и рецензии за нови книги, кратки съобщения и издателски вест.

Прави чест на Стара Загора, че две печатници се отзовават и безвъзмездно отпечатват № 1, 1995 – "Литера Принт" ЕООД и № 2-3-4, 1995 – печатницата на издателско-търговската къща "Ариел". През 1996 г. списанието не излиза по липса на средства за издаването му. През 1997 г. излиза специален брой за Кралство Белгия (№ 1-2, 1997) в по-голям обем – 72 страници на формат 56 x 84/8, като предпечатът е осъществен от великотърновското издателство "Пик", а печатът се извършва във великотърновската печатница "Сира". Изданието е спонсорирано от белгийски културни институции. В тази значително по-голяма книжка редакционната колегия е променена – отговорен редактор е Лъчезар Георгиев, в редколегията са доц. д-р Багрелия Борисова, Снежинка Боянова, Бойка Мутафчиева и Евеленина Георгиева. Авторските материали са поделени между Лъчезар Георгиев и Багрелия Борисова, само един е в съавторство между Сн. Боянова и Б. Борисова. Още в главата на списание на с.1 е отбелязано: *Научно списание по проблемите на издателската дейност*. Това до голяма степен определя и материалите в книжката – те са посветени на книгата в Белгия – разговор на Лъчезар Георгиев с Роберт Елсен, ръководител на отдел "Литература, музика и подиумни изкуства" при министерство на фламандската общност (с. 3-5); в рубриката "Художествено оформление на книгата" Багрелия Борисова представя проф. Карел Портеман и възгледите му за емблематиката в рамките на литературната история (с. 6-9), в рубриката "Издателства и книжарници" е публикувано интервю на Лъчезар Георгиев с Валтер Ванрой – ръководител на отдел при книжарница Стандарт Букхандел" в град Хаселт (с.16-19); в рубриката "Срещи" Багрелия Борисова разказва прави научно-творчески портрет на видния белгийски езиковед и културолог Ги Янсенс (с. 20-23); в рубриката "Статии" е представена статията на Лъчезар Георгиев "Акко" – водещо издателство за академична литература в Белгия" (с. 24-26); пак към същата рубрика Багрелия Борисова представя стихосбирката на съ-

временния нидерландскоезичен автор Люк Хрюве "Мръсни маниери" (с. 27-32), а Лъчезар Георгиев разказва в рубриката "Минало и съвременност" за учения, съставителя, редактора и библиографа проф. Франс Клаас (с. 33-34). Може да се твърди, че дотук в списанието си авторите използват конкретни впечатления от свои лични срещи и посещения в Кралство Белгия. Багрелия Борисова публикува още две статии по издателски и литературни проблеми в същата рубрика: "Фламандските литературни списания по време и след Първата световна война" (с. 35-39) и "За списанието "Днес и утре" и Карел ван де Вустейне" (40-44). В специалната белетристична рубрика "Белгийски сюжети" са публикувани и два големи разказа на Лъчезар Георгиев – "Заложникът" (с. 45-56) и "Нощ над Антверпен" (с. 57-70), включени същата година в сборника му с разкази "Една нощ в Антверпен" (С., Star Way, 1997; 2. изд. – 2000). Съдържанието и анотацията на книжката са дадени и на нидерландски благодарение на великолепния превод на доц. д-р Багрелия Борисова, преподавател по нидерландски език и литература във ВТУ "Св. св. Кирил и Методий". Така, още далеч преди отварянето ни в последните години за съвременна Европа, преди началото на преговорите с Европейския съюз, сп. "Издател" бе вече изпълнило една важна мисия – проправена бе една пътека за сътрудничество в областта на културата, на издателската дейност и на българския читател бе дадена информация от първа ръка за културните процеси в кралството.

За съжаление след този брой дейността на редакцията бе прекъсната и списанието спря да излиза до края на 2001 г., когато работата отново бе възстановена. Идеята бе да се формира предварително набелязаната периодичност от четири книжки годишно, която не винаги бе спазвана дотук. Но и в началото, по липса на достатъчно средства, се налагаше броевете се обединяват – например № 1-2, 2002, № 3-4, 2002, № 1-2, 2003. Възстановеното издание от № 1-2, 2002 до № 1-2, 2003 беше обозначено на видно място в издателско-библиографското каре като *научно списание по проблемите на издателската дейност*. От 2003 г., след като официално "Издател" стана издание на Филологически факултет на ВТУ "Св. св. Кирил и Методий", с активното участие на катедра Библиотекознание, масови комуникации, чужди езици, списанието вече се отбелязва като *научно списание за книгата*. Това означава, че новата редколегия, съставена от хабилитирани лица, изгражда новия профил на "Издател", ориентиран към едно по-широко разглеждане проблемите на книгата в тяхното многообразие и

сложност, като основното продължава да бъде акцентът върху теорията, историята и съвременните аспекти на родното и международното книгоиздаване, но и на книгата и периодичния печат, маркетинга на издателската дейност, рекламата в печата, въпроси на читателя и четенето, дори проблеми на публицистиката в контекста на издателския процес. Привлечени бяха нови и авторитетни сътрудници. Появиха се задълбочени статии на специалисти по въпросите на книгоиздаването и на книгата – “Българската книга в първите години на XXI век” от *Татяна Дерменджиева* (№ 1–2, 2003); “Родното книгоиздаване между традицията и модерния свят” (№ 3–4, 2002 и № 1–2, 2003), “Поетът, Александър Паскалев и “Подир сенките на облаците” (№ 4, 2003) и “Четене и книжен пазар” (№ 3, 2003) от *Стефан Коларов*; “Маркетингът на интелектуалната собственост” (1–2, 2002), “Издания и издатели на Виктор Юго в България” (пак там), “Дистрибуция и промоция на книгата” (№ 3–4, 2002), “Книга и реклама” (№ 1–2, 2003) “Пресрекламата в съвременния информационен всекидневник” (№ 3, 2003) и “Комуникация на дизайна и оформителските подходи” (№ 4, 2003) от *Лъчезар Георгиев*; “Още нещо за книгоиздателя Гео Милев” (№ 3, 2003) от *Алберт Бенбасат*, “От *Летоструй* до *Книжарски известия*” (1–2, 2003) и “Издание от европейска величина” (№ 3, 2003) на *Петър Парижков* и др. Сред новите ни сътрудници са *Силвия Хейкокс*, *Мария Младенова*, *Елена Георгиева*, *Мария Гуленова*, *Евгения Русинова*, *Стела Асенова*, *Нели Петкова*, *Цветинка Цолова*, както и студенти от специалностите Книгоиздаване във Великотърновския университет и КБИТ – София. Нови рубрики обогатиха списанието – “Позиция”, “Дискусия”, “Памет”, “Теория на книгоиздаването”, “Маркетинг и социология на книгата”, “Авторско право”, “Книгоиздаването – съвременни аспекти”, “Видни български издатели”, “Критика и библиография” и пр. Друг приносен момент бе отбелязването на едно значимо събитие – 10-годишнината на Университетско издателство “Св.св. Кирил и Методий” в № 1–2, 2002 на списанието, където пространно бе осветлена историята на този голям университетски книгоиздателски комплекс с работата на творческия екип, печатницата и т.н. С голяма литературна анкета на доц. д-р Мария Младенова бе отбелязана 60-годишнината на доц. д-р Стефан Коларов – литературен историк, критик и университетски преподавател, отговорен секретар на сп. “Издател” (№ 3, 2003). В броевете 3 и 4 от 2003 г. пространно бе описана работата на научната конференция и дискусия “Книгата: бъдеще време в миналото?!” , проведена в Деня на

народните будители – 1 ноември 2003 г. На страниците на “Издател” Мария Младенова представи в свои интервюта видните български учени проф. д-р Елка Константинова (№ 1–2, 2002) и проф. Ани Гергова (№ 3–4, 2002). Читателите получиха ценна информация за издателската дейност на университета в Улвърхемптън (№ 1–2, 2002) и работата на голямото издателство “Оксфорд юнивърсити прес” (№ 3–4, 2002) с материали на Силвия Хейкокс. Появиха се рецензии и отзиви за нови книги, свързани с издателската дейност. С всеки нов брой от 2002 г. насам постепенно се подобряваше оформлението и качеството на отпечатването, за което допринесе и добрата съвместна дейност с печатница “Сира” – Велико Търново.

От 2004 г. списание “Издател” става съвместно издание на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” – В. Търново и Колеж по библиотекознание и информационни технологии. Обновеният редакционен съвет има да решава важни задачи с оглед по-пространното разкриване проблемите на книгата. Разширява се спектърът на третираните въпроси – не само върху историята, теорията и практиката на книгоиздаването, но и въобще за съдбата на книгата у нас и по света; предстои да се увеличи кръгът от сътрудници, да се разкрият нови рубрики, да се използват повече научни и публицистични жанрове, да се говори по-смело и дискуссионно, да се поставят общозначими проблеми.

Разчитаме на подкрепа от страна на издатели, печатници и библиотеки, разпространители. Някои могат да подпомогнат редакцията със спонсорство, с рекламиране по страниците на изданието, други – като се абонират за изданието и популяризират според възможностите си неговата дейност, трети – като се свържат с редакцията и предложат подкрепа за неговото по-ефективно разпространение. Защото “Издател” и напред ще бъде на предни позиции в устояването на духовните ценности, ще ратува за българската книга, за просперитета на българското книгоиздаване, за предаване повече знания на младата наша вълна – ученици, студенти, специалисти, правещи първите си стъпки в професията на издателя, книжаря, полиграфиста; заедно с това “Издател” ще подпомага и дейността на родните ни библиотеки в тяхната нелека работа за опазване, съхранение и популяризиране на книгата и въобще на книжовността. Задачи нелеки, които – вярвам, трябва да имат подкрепата и на правителството, и на националните ни институции, ангажирани с тези отговорни и дългосрочни цели.